

ЦИРЕНДОРЖИЄВСЬКІ ЧИТАННЯ – 2012. ТИБЕТСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА КОЧОВІ НАРОДИ ЄВРАЗІЇ: КРОСКУЛЬТУРНІ КОНТАКТИ

Міжнародна наукова конференція “Цирендоржівські читання” в’яте відкрила свою роботу в Києві 24–26 травня 2012 року, а вже традиційною платформою для її проведення став Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Робота чотирьох інституцій – Товариства бурятської культури, Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України, Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України та власне музею – в одних стінах невипадкова. Всі вони об’єднані спільною метою дослідження та популяризації культури народів Гімалайського регіону та Внутрішньої Азії, які зазнали впливу тибетської цивілізації. У музеї міститься найбільша та найцінніша в Україні колекція буддійського мистецтва, яка є великим національним надбанням і ґрунтом для досліджень майбутніх поколінь науковців, а представники Товариства бурятської культури є носіями цієї традиції, тому якнайбільше зацікавлені в її розвитку та популяризації. Тож у виставковій залі музею мистецтв, яку символічно прикрасила монументальна танка Зеленої Тари ХІХ ст., відбувся обмін думками, знаннями та відкриттями у сфері історії, культури і філософії тибетців, монголів, бурятів, калмиків, тувинців тощо.

Розпочалася конференція пленарною частиною, на якій прозвучали численні вітання на адресу учасників цього наукового заходу. Першою розпочала свою роботу секція “Тибетика”, яку модерувала Олена Дмитрівна Огнєва (керівник Центру дослідження історії та культури Індії “Сарасваті” Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського), провідний український спеціаліст у заявленій тематиці. Чотири доповіді зачепили найрізноманітніші сторони історії та філософії Тибету: проблему сучасного стану буддійських монастирів, яку автор представив на широкому матеріалі власних польових досліджень та ілюстративному матеріалі (О.А. Коваль), питання інтеграції князівства Мустанг до складу Королівства Непал (Д.С. Марков), сьогоденний стан “тибетського питання” (Norpa Nawang Rabgyal), становлення тибетського буддизму і школи кадам (О.Д. Огнєва), а також була здійснена спроба проаналізувати поняття “ла” у тибетській релігійній традиції (Л.В. Чернишевська).

Наступна секція конференції – “Буддизм, шаманізм: історичні, релігійні і філософські аспекти”, перша частина якої тривала під головуванням Наталі Львівни Жуковської, видатної російської монголістки, завідувачки Центру азійських та тихоокеанських досліджень Інституту етнології та антропології РАН, торкнулася філософської проблематики буддизму, інтерпретації буддійських текстів, сакральної географії, проблеми паломництва та ін. (Ю.Ю. Завгородній, О.В. Демченко, Т.О. Жуковський та А.О. Осипов) та творчості “релігієзнавця номер один” Мірчі Еліаде (С.В. Капранов). Доповідь про ритуал піднесення мандали в північному буддизмі вирізнялася аналізом конкретного матеріалу, а саме пам’яток буддійського мистецтва з колекції Державного музею мистецтва народів Сходу в Москві (Н.Г. Альфонсо).

Головою другої частини секції була Ірина Сафронівна Урбанасєва, головний науковий співробітник відділу філософії, культурології та релігієзнавства Інституту монголознавства, буддології і тибетології СВ РАН. На цій секції

*Презентація наукових видань.
Виступає Н.Л. Жуковська*

було заслухано доповідь польського учасника конференції пана Криштофа Косіора (Kosior Krzysztof), який порушив дуже складне та неоднозначне питання ідентифікації тантричного буддизму. Доповіді інших учасників були присвячені майже винятково філософським аспектам буддизму та шаманізму (О.Г. Полтавцев, Р.Т. Сабіров, А.Ю. Стрелкова, В.Ф. Ятченко).

Бурятські студії конференції відзначилися не лише теоретичними викладками, а й наочними демонстраціями пісенної культури бурятів від Оюни Ширапівни Дарижапової. Учасники конференції не могли не відзначити важливість такого дослідження, яке базується не лише на теоретичних побудовах, а й на повсякденній практиці й показує, наскільки тісно бурятська культура пов'язана з пісенною традицією. Н.М. Зуб (Руденко) привернула увагу аудиторії до наявності матеріалів з історії бурятського народу в українських архівних збірках. Також на секції "Бурятські студії" була озвучена надзвичайно актуальна тема новачій в еволюції національних спільнот (Г.В. Манзанова). Доповідь Н.Л. Жуковської відзначилася тим, що основним джерелом для неї дослідниця обрала описи та роздуми бурятських лам із приводу глобальних питань людства, створивши своєрідний антропологічний вимір конференції. Голова секції, Баір Сономович Дугаров, провідний науковий співробітник відділу літературознавства та фольклористики Інституту монголознавства, буддології та тибетології СВ РАН, презентував ґрунтовне дослідження образу праматері богів у бурятській Гесеріаді. І.С. Урбанаєва порадувала учасників конференції та численних слухачів надзвичайно цікавою доповіддю, присвяченою основним засадам буддійської філософії. Робочий день читань був урізноманітнений переглядом документального фільму "Сибірський будда", присвяченого відродженню буддизму в Бурятії, який зміг вижити, незважаючи на сімдесятирічний період утисків та репресій.

Третій день конференції був присвячений секції "Монгольські студії. Крос-культурні контакти" та феномену кургану, який став предметом обговорення окремого "круглого столу". На секції під головуванням Володимира Олександровича Іванова, професора кафедри вітчизняної історії Башкирського державного педагогічного університету ім. М. Акмулли, було заслухано доповіді археологічного, історичного, етнографічного та лінгвістичного спрямування (Б. Обрушанські, Я.В. Пилипчук, І.А. Чжен, А.В. Шабашов, М.Л. Швецов). Сам головуючий виголосив надзвичайно цікаву та змістовну доповідь, присвячену археологічним ознакам перебування кочівників Центральної Азії в Східній Європі в XIII–XIV ст. Польську візію країн Сходу презентував дослідник Даніель Калиновський. Тонких питань політики та історії торкнулася Іванна Отрошенко у доповіді про взаємини Агвана Доржиєва та калмицьких більшовиків.

Феномен кургану в ході обговорення на "круглому столі" набував різних трактувань та інтерпретацій. Дзюнсей Терасава, японський буддійський монах-учитель, висловив думку про курган як універсальний феномен, який об'єднує все людство. С.Ж. Пустовалов, археолог, який брав участь у розкопках та дослідженнях численних курганів, говорив про складність та спекулятивність трактування семантики кургану, навіть сумну статистику курганів, які залишилися на території України і не постраждали від сільськогосподарської діяльності. Він також підкреслив усю багатогранність теми "круглого столу", адже курган – це не лише археологічний, а й соціокультурний та філософський феномен. С.В. Капранов озвучив неоднозначну в археологічній науці тему походження японських курганів, окреслив їхні особливості та надзвичайно уважне ставлення японців до свого курганного спадку. Учасники "круглого столу" зійшлися на тому, що тема кургану не втрачає своєї актуальності й має ще дуже багато дискусійних аспектів.

Під час роботи секцій. На передньому плані: Б.С. Дугаров, І.С. Урбанаєва, В.Ф. Ятченко та ін.

Після підбиття підсумків конференції та презентації нових наукових видань відомий бурятський поет Баїр Сономович Дугаров перевів конференцію з наукового у ліричне русло, прочитавши низку своїх віршів, пронизаних духом кочової культури та степової романтики, сповнених любові до рідної Бурятії. Свої враження від першого візиту до Києва науковець та поет також закарбував в одному зі своїх віршів. Зокрема, завдяки Баїру Сономовичу вийшов у світ збірник бурятської народної поезії із символічною назвою “Алтрагана”, де він виступає як укладач, автор передмови та перекладач на російську мову. Okремо порадував Баїр Сономович влучною метафорою, сказавши, що наша конференція – це обличчя Києва, яке повернулося на Схід.

Порівняно з попередніми читаннями приємно вражає відчутне зростання числа українських учасників, що підтверджує розвиток буддологічних та монголістичних студій на наших теренах. Оргкомітетом видана збірка матеріалів конференції, де представлено більшість її учасників. Слід наголосити й на тому, що зал іноді не вмщав всіх слухачів (які поспішали зайняти місця) і що були виголошені всі заявлені в програмі конференції доповіді. Всі засідання викликали надзвичайне зацікавлення аудиторії: кожна доповідь супроводжувалася низкою, подекуди гострих, запитань та жвавою дискусією.

Під час роботи конференції її учасники мали нагоду побачити надзвичайно цікаву східну колекцію Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, а закордонні гості – ще й оглянути Київ під час ознайомчої екскурсії.

Всі учасники та гості конференції оцінили високий науковий рівень організації, широту охоплених тем, поєднання теоретичних та практичних аспектів науки, залучення значної кількості закордонних спеціалістів не лише з Росії, а й з Азербайджану, Польщі, США, Угорщини, Франції, Японії (враховуючи авторів, представлених у збірці матеріалів конференції). П'ята Міжнародна наукова конференція “Цирендоржівські читання” засвідчила належний рівень та тяглість сходознавчих досліджень в Україні і продемонструвала їхню спроможність брати участь у світовій науковій комунікації.

Ю.С. Філь

*Робота “круглого столу”,
присвяченого феномену кургану.
-Виступає Ю.Ю. Завгородній*